

Dragomanov
Ukrainian
State
University

Universities-Communities:
strengthening cooperation

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

Jean Monnet Centre of Excellence
ESSIE
European Studies of
Social Innovations in Education

With the support of
Erasmus+ Programme
of the European Union

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

Українська асоціація дослідників європейських цінностей в освіті (AREVE)
Факультет педагогічних наук DISFOR – Університет Генуї (Італія)
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти "Кам'янець-Подільський державний інститут"
Факультет спеціальної та інклюзивної освіти (УДУ ім. М. Драгоманова) та
Кафедра менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності (УДУ ім. М. Драгоманова)

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

«СОЦІАЛЬНІ ТА КУЛЬТУРНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ СТУДІЇ: СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ»

для студентів, здобувачів, молодих вчених, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів,
представників професійних спільнот та громадянського суспільства

м. Київ, 26 квітня 2023 року

Конференція проводилась в рамках імплементації проєкту напряму Жана Монне - Кафедра Жана Монне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій» (SCAES)620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR та у синергії з проєктами напряму Еразмус+ KA2 «Університети-Громади: Посилення співпраці» 101083077 — UNICOM — ERASMUS-EDU-2022-CVHE та Центру досконалості Жана Монне «Європейські Студії соціальних інновацій в освіті» - Jean Monnet Centre of Excellence ESSIE - 101085552 - ERASMUS-JMO-2022-COE. Також в конференції та воркшопах відбувається підтримка сталості проєкту напряму Жана Монне Проєкт Жана Монне «Європейські цінності різноманіття та інклюзії для сталого розвитку» Erasmus+ Jean Monnet Project «European values of diversity and inclusion for sustainable development» (EVDISD) 620545-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-PROJECT. Конференція проводилася за підтримки Національного Еразмус+ Офісу в Україні

**КОРЕКЦІЙНА СКЛАДОВА У РОЗВИТКУ МІЖОСОБИСТІСНИХ
СТОСУНКІВ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ
CORRECTIVE COMPONENT IN THE DEVELOPMENT OF
INTERPERSONAL RELATIONSHIPS OF CHILDREN WITH HEARING
IMPAIRMENT**

Круглик Оксана Петрівна

доцент кафедри сурдопедагогіки
та сурдопсихології імені М.Д.Ярмаченка
УДУ імені Михайла Драгоманова, м.Київ
o.kruhlyk@ukr.net

Сучасні технічні, клінічні, нейрофізіологічні дослідження, які почали широко використовуватися в спеціальній освіті, абсолютно змінили й відкрили нові перспективи пошуку критеріальних показників вивчення міжособистісних стосунків дітей з порушеннями слуху. Пошуки, які тривалий час тримали науковців в рамках соціально-психологічних проблемах вивчення, спрямувалися на особистість в її соціально-педагогічних значеннях, на формування когнітивної складової як запоруки успішних міжособистісних стосунків.

В дослідженнях було визначено три рівні роботи й відповідно розвитку мозку: перший – геном, закладений від народження; другий – коннектом, сукупність зв'язків між відділами мозку і одиничними нервовими клітинами, «електронна схема» нервової системи; і третій – когнітом (бібліотека творів мозку), що охоплює весь набір когнітивних елементів мозку, які складають особистість людини.

В діапазоні інтересів спеціальної педагогіки, зокрема сурдопедагогіки, входить коннектом і когнітом. Перший пов'язаний із формуванням нервових зв'язків, а другий з розвитком – когнітивних, пізнавальних функцій дитини. Як показують дослідження, елементи когнітома, так само, як і весь когнітом, – це не статична картина, це система, яка постійно розвивається й удосконалюється. В результаті нового отриманого досвіду, корекційного навчання в цю мережу додаються все

новіші елементи, які змінюють як структуру когнітома, так і зв'язки між вже існуючими елементами. В той час кожен елемент суб'єктивного досвіду – це маса нейронів в різних областях мозку, які синхронно активуються в певний момент, на нашу думку в навчанні дітей з порушеннями слуху як раз ми говоримо про корекційне навчання.

Зважаючи на нові підходи вивчення міжособистісних стосунків, сурдопедагогіку, її зміст та технології варто розглядати як таку, що спрямована на активізацію нейронних зв'язків дитини з порушеннями слуху в контексті розвитку когнітивної складової особистості. Створення сприятливих психолого-педагогічних умов як для формування нейронних зв'язків, їхніх ансамблів, так і для їх закріплення у пам'яті дитини є одним із важливих і результативних підходів підвищення якості освіти та розвитку міжособистісних стосунків дітей з порушеннями слуху.

На основі аналізу теоретичних даних, результатів наших практичних досліджень, була створена модель тих знань, умінь та навичок, які необхідні дитині з порушеннями слуху для забезпечення сприймання, розпізнавання та розуміння усного мовлення, як можливості кращої соціалізації у суспільстві, в подальшому встановлення адекватних міжособистісних стосунків. Так, ми вважаємо, що робота корекційної складової навчання пов'язана з: поділом слів на склади, розуміння складоритмічності мовлення; усвідомлення поняття «довжина слова» (кількості складів у слові), розмежування речень в суцільному тексті (в якому не позначено речення за допомогою великої літери та крапки), володіння поняттям «довжина речення» (кількості слів у реченні), групування слів за частинами мови, за граматичними формами, встановлення зв'язку слів у реченні, прогнозування змісту речення при доповненні пропущених слів у реченні, об'єднання поданих речень у групи за спільністю синтаксичної конструкції.

Проведені дослідження К. Луцько показали, що при діленні тексту на речення учні від I до XII класу виявили недостатні знання про логічні (а зовсім не формальні) ознаки речення. Помилкове розмежування речень спостерігалось у 30-54% випадків. Досить часто учні з порушеннями слуху орієнтувались на формальні ознаки речень – велику літеру, ставлячи перед словом з великої літери, крапку, наприклад: *Bimer*

зривав з дерев мокре жовте листя на дорозі. Наталя побачила маленьке цуценя (Оля, 4 кл.). Одержані результати впродовж лонгітюдного дослідження свідчать про те, що слабочуючі учні, у більшості випадках глухі учні, навіть на письмі мало орієнтуються на граматичне значення, інформаційну наповненість речення. Тому, нами закономірно було зроблене припущення, що при сприйманні усного мовлення дитині з порушеннями слуху важко виділити фразу, упорядкувати її зміст, спираючись на окремі артикуляційні, акустичні сигнали. Це все в подальшому впливає на комунікацію з оточуючими людьми, встановлення з ними адекватних міжособистісних стосунків.

Як показали дослідження у 43% учнів з порушеннями слуху відсутнє поняття про довжину слова, речення, як суттєвий орієнтир при сприйманні та аналізі усного мовлення, при співвідношенні отриманих сигналів з еталонними, які є в попередньому досвіді дитини. Значні труднощі учні виявляли й при поділі слів на склади, оскільки не усвідомили складотворчої ролі голосного, ритмічної структури слів (наприклад, *стр - іч - ка, кн - и - га*). Особливо цікаві результати доповнення пропущених слів у реченні. Вони показують, наскільки готові учні до встановлення зв'язків слів у реченні, до прогнозування його змісту. Помилки на доповнення слів виявлені у 70% випадків.

Наші дослідження свідчать про те, що труднощі в оволодінні дітьми з порушеннями слуху граматичними формами, можна пояснити недооцінкою в корекційному процесі значення зорового сприймання мовленнєвого матеріалу, відсутності відповідного змісту слухо-зоро-вібраційного сприймання усного мовлення, встановлення зв'язків слів у реченні, розпізнавання структур речень, прогнозування та розуміння змісту усного мовлення. Потрібна особлива організація навчання дітей з порушеннями слуху сприйманню усного мовлення, в основу якого доцільно покласти таку корекційну складову, яка б забезпечувала дитині в подальшому розвиток міжособистісних стосунків в суспільстві чуючих людей.